

نظام سلامت در افق توسعه

مجموعه دیدگاه‌های
دکتر حسن روحانی درباره
طرح تحول نظام سلامت

ریاست جمهوری

معاونت ارتباطات و اطلاع‌رسانی

مرکز پژوهش، سنجش و اسناد

۱۳۹۶

سرشناسه: روحانی، حسن، ۱۳۲۷ - ، رئیس جمهور
عنوان و نام پدیدآور: نظام سلامت در افاق توسعه: (مجموعه دیدگاه‌های دکتر حسن روحانی درباره طرح تحول نظام سلامت) / زیر نظر یعقوب ملکی؛ گردآوری و تدوین: مریم خبازخلخال‌زاده؛ ویراستار: شعله مدحتی.
مشخصات نشر: تهران: ریاست جمهوری، مرکز پژوهش و اسناد، نشر جمهور ایران، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: ۱۲۸ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۰۶-۶۹-۹
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
عنوان دیگر: مجموعه دیدگاه‌های دکتر حسن روحانی درباره طرح تحول نظام سلامت.
موضوع: روحانی، حسن، ۱۳۲۷ - ، رئیس جمهور -- دیدگاه درباره سلامت پروری
موضوع: سلامت پروری -- ایران -- برنامه ریزی -- سیاست دولت
شناسه افزوده: ملکی، یعقوب، ۱۳۴۴-
شناسه افزوده: خبازخلخال‌زاده، مریم، ۱۳۶۰-، گردآورنده
شناسه افزوده: شعله، مدحتی، ۱۳۳۸-، ویراستار
شناسه افزوده: ایران. ریاست جمهوری، مرکز پژوهش و اسناد. نشر جمهور ایران
رده‌بندی کنگره: ۹۷۸/۰۸۴۴/۰۱۳۹۶/۱۷۲۷ DSR
رده‌بندی دیوئی: ۹۵۵/۰۸۴۴
شماره کتابشناسی ملی: ۴۸۰۶۱۳۴

نشر جمهور ایران

مرکز پژوهش، سنجش و اسناد ریاست جمهوری

عنوان اثر: نظام سلامت در افاق توسعه
(مجموعه دیدگاه‌های دکتر حسن روحانی درباره طرح تحول نظام سلامت)

زیر نظر: یعقوب ملکی

گردآوری و تدوین: مریم خبازخلخال‌زاده

ویراستار: شعله مدحتی

طراح گرافیک و صفحه‌آرا: مجتبی زند

حروفنگار: زهرا ترگسی علی‌پور، لیلا فتحاحیان

امور اجرایی و فنی: مراد سلیمانی زمانه

ناشر: نشر جمهور ایران (مرکز پژوهش، سنجش و اسناد ریاست جمهوری)

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۶

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۰۶-۶۹-۹

نشانی: تهران | خیابان لبافی‌نژاد | بین ابوریحان و دانشگاه | پلاک ۱۶۴ | تلفن: ۶۶۴۰۲۸۳۶

دیدگاه‌های یاست محترم جمهوری | ۱۵

۱. نقش راهبردی سلامت در آموزه‌های توحیدی | ۱۶

امنیت سلامت، دو نعمت بزرگ الهی | ۱۶

زندگی اخلاقی بر دیگر سلامت جسم و جان | ۱۷

پیوستگی ایمان و علم پزشکی | ۱۸

۲. ضرورت شکوفایی مصادیق نظام سلامت | ۱۹

ارتقاء دانش و فرهنگ عمومی | ۲۰

آموزش و فرهنگ‌سازی | ۲۱

تقدم بهداشت بردرمان | ۲۴

تأمین بهداشت، مسئولیتی همگانی | ۳۰

ضرورت ارتقاء اخلاق پزشکی | ۳۱

لزوم اصلاح نحوه برخورد پزشک با بیمار | ۳۲

مقبولیت پزشکی در میان مردم | ۳۶

۳. تقویت بنیادهای سلامت و گسترش فرهنگ بهداشت | ۳۹

سلامت محوری از افتخارات دولت تدبیر و امید | ۳۹

سلامت، اصلی مهم برای دولت | ۳۹

دولت یازدهم؛ دولت سلامت | ۴۱

۴. طرح تحول نظام سلامت، گامی بزرگ در مسیر آرمان‌های انسانی | ۴۴

طرح تحول نظام سلامت؛ از افتخارات دولت یازدهم | ۴۴

موفقیت بزرگ دولت یازدهم در تاریخ پزشکی ایران | ۴۴

راهی برای برقراری عدالت اجتماعی | ۴۶

طرح ساماندهی سلامت | ۴۶

کوششی فراگیر برای دسترسی عادلانه به خدمات سلامت | ۴۸

ضرورت ایجاد تحول در نظام سلامت | ۴۹

اهداف طرح تحول نظام سلامت | ۵۲

پیام‌های طرح تحول نظام سلامت | ۵۴

لزوم تداوم طرح تحول سلامت | ۵۶

توجه جهانی به طرح تحول سلامت | ۵۶

۵. اقدامات تعالی بخش در راستای طرح تحول نظام سلامت | ۵۸

اقدامات کلی دولت در حوزه سلامت و بهداشت | ۵۸

بیمه درمانی همگانی؛ از وعده‌های عملی شده دولت یازدهم | ۶۲

بیمه همگانی؛ حاصل تدبیر دولت برای آحاد جامعه | ۶۳

کاهش سهم مردم در هزینه‌های درمانی | ۶۷

حالت مالی بیمارستان‌ها و مراکز درمانی | ۶۷

تبدیل بیمارستان‌ها به مراکز درمانی | ۶۸

احیاء ارتقاء مرکز درمانی خدمات درمانی | ۶۸

توجه به سلامت تغذیه در مدارس | ۶۹

نوسازی بیمارستان‌ها و مراکز درمانی | ۷۰

سلامت جامعه روستایی | ۷۱

تحقق اقتصاد مقاومتی در زمینه دارو و درمان | ۷۲

تأمین رضایت بیماران | ۷۳

طرح تحول سلامت؛ زمینه‌ساز پیشرفت‌ها و برتری‌ها در ایران | ۷۴

۶. ارتقای نظام سلامت، ضامن پیشرفت و توسعه کشور | ۷۵

توسعه پایدار در گرو ارتقاء سلامت جامعه | ۷۵

لازمه رشد و توسعه واقعی؛ سلامت در همه ابعاد زندگی | ۷۶

افزایش نشاط و امید؛ ضامن توسعه سلامت در جامعه | ۷۸

سرمایه اجتماعی؛ ضامن توسعه سلامت در جامعه | ۷۹

ارتقاء و تکمیل نظام سلامت با هدف‌گذاری یارانه‌ها | ۷۹

نسبت عمر بخش نظام سلامت با آموزش | ۸۳

پروژه‌ها، بستری کارآمد در پیشرفت و تکامل نظام سلامت | ۸۴

استفاده از دانش و توانمندی‌های ایرانیان خارج از کشور | ۸۸

- پایداری نظام سلامت در نظارت هوشمندان و مبتنی بر تعهد | ۸۹
- لزوم نظارت دقیق بر نظام سلامت در کشور | ۹۲
- گردشگری سلامت، قابلیت سرمایه‌آفرین در نظام سلامت | ۹۳
- ایران؛ پیشرو در توسعه گردشگری سلامت | ۹۴
- مدیریت جهادی در بهره‌وری بهینه از نظام سلامت | ۹۴
- توسعه خدمات الکترونیک در نظام سلامت | ۹۶
- دولت الکترونیک و چابک‌سازی ساز و کارهای نظام سلامت | ۹۷
- گشایش اقتصادی در نظام سلامت با مدیریت تحریم‌ها | ۹۸
- تضمین سلامت و عزت مردم با اجرای برجام | ۱۰۰

۷. نظام سلامت و اقشار مختلف جامعه | ۱۰۲

- پرشکان | ۱۰۲
- عشایر و روستاییان | ۱۰۴
- کارگران | ۱۰۵
- دانشجویان | ۱۰۶
- خیرین عرصه سلامت | ۱۰۷
- سازمان‌های مردم‌نهاد | ۱۰۷

پیوست‌ها | ۱۰۹

۱. سیاست‌های کلی «سلامت» (ابلاغ شده، از سوی مقام معظم رهبری) - ۱۳۹۳/۱/۱۸ | ۱۱۰
۲. خلاصه طرح تحول نظام سلامت | ۱۱۴
- اهداف نهایی طرح | ۱۱۶
- اجزای طرح | ۱۱۶
۱. کاهش میزان پرداختی بیماران بستری در بیمارستان‌های دولتی | ۱۱۷
۲. حمایت از ماندگاری پرشکان در مناطق محروم | ۱۱۷
۳. حضور پرشکان متخصص مقیم در بیمارستان‌های دولتی | ۱۱۸
۴. ارتقای کیفیت هتلینگ در بیمارستان‌های دولتی | ۱۱۹
۵. ارتقای کیفیت خدمات ویزیت در بیمارستان‌های دولتی | ۱۲۲
۶. برنامه ترویج زایمان طبیعی | ۱۲۴
۷. برنامه حفاظت مالی از بیماران صعب‌العلاج، خاص و نیازمند | ۱۲۵
۸. نظارت بر حسن اجرای برنامه‌های تحول نظام سلامت | ۱۲۶

مقدمه

در دنیای امروز مفاهیمی چون آزادی، رفاه، توسعه، سلامت و به طور کلی ویژگی‌هایی که برای رشد و تعالی انسان ضروری است قابل سنجش و ارزیابی است. مثلاً ادعا بر توسعه یافتگی یک جامعه زمانی ارزشمند است که آن جامعه، در نمودارهای سنجش جهانی دارای حد معینی از شاخص‌های توسعه باشد. این شاخص‌ها که بسیار کمی دارد، دولت‌ها و مسئولان برنامه‌ریزی کشورها را وادار می‌سازد تا در جهت اهداف توسعه جامعه با برنامه‌ریزی دقیق و اصولی با دیگر کشورها به رقابت بپردازند.

این شاخص‌ها هر ساله از سوی سازمان‌های بین‌المللی اعلام شده و رتبه و سطح توسعه یافتگی هر کشور مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. بر همین اساس، برای ارزیابی توسعه کشور از منظر سلامت، شاخص‌هایی تعریف و محاسبه شده‌اند که مجموعه آنها مانند وضعیت کشور و رتبه سلامت آن را بین سایر کشورها نشان داده و میزان نزدیک یا دور شدن از اهداف توسعه‌ای سلامت را اعلام می‌کند.

اهمیت سلامت و بهداشت منابع انسانی از یک سو و استقرار سلامت در اصول بنیادین توسعه از سوی دیگر، باعث شده بخش عمده‌ای از شاخص‌های توسعه‌ای که توسط برنامه ملل متحد برای توسعه کشورها^۱ و بانک جهانی برای

دستیابی به اهداف توسعه هزاره ملل معرفی شده‌اند، در برگیرنده شاخص‌های سلامتی باشد.

نکته قابل تأمل در این حوزه، هماهنگی و هم‌پوشانی این الگوی جدید با آموزه‌ها و دستورالعمل‌های دینی و ملی است که قدمتی دیرینه دارد.

در اسلام، احادیث و رهنمودهای فراوانی از بزرگان دین، جهت حفظ صحت وجود دارد که در ادبیات اجتماعی امروز با بهداشت و سلامتی پایدار تناسب معنایی دارد، از جمله می‌توان به این موارد اشاره کرد:

«حضرت علی علیه السلام: «الصَّحَّةُ أَفْضَلُ النَّعْمِ؛ صحت و سلامتی از هر نعمت دیگری بهتر و ارزشمندتر است.»

«نهج‌البلاغ حکمت ۲۱۶: «العجب لغفله الحساد عن سلامة الاجساد؛ از این که حسودان فکر سلامتی خویش نیستند، سخت در شگفتم.»

«پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: «والبدنک علیک حقاً؛ بی شک بدن تو بر تو حقوقی دارد (که باید آنها را ادا کنی به آن رسیدگی نمایی).»

«پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: «المؤمن القوی خير و احب الی الله من المؤمن الضعیف؛ مومنی که قوی و نیرومند باشد، در نظر من از مؤمنی که ضعیف باشد بهتر و دوست داشتنی‌تر است.»

«در اسلام، حفظ صحت و سلامت واجب و سارده شده است. حتی اگر عباداتی مانند نماز و روزه واجب، برای انسان و ضرر باشد نه تنها جایز است، ترک شود بلکه واجب است که ترک شود و در چنین مواردی، کار واجب به کار حرام مبدل می‌گردد.

«از نظر اسلام، چنانچه کسی به سلامتی دیگران لطمه وارد کند، چنانچه عمدی باشد باید به سختی مجازات شود و چنانچه عمدی نباشد نیز باید مجازات مالی شده و دیه آن عضوی را که آسیب دیده، به صاحبش بپردازد. همچنین در اسلام هر چیز زیان‌آوری که به جسم انسان لطمه وارد آورد، تحریم شده و این یک قاعده فقهی است که: «کل مضرّ حرام؛ هر چیزی که ضرر دارد، حرام است.»

شهید مطهری در این مورد می نویسد: "جای شک و تردید نیست که تعلیمات اسلام، براساس حفظ و رشد و سلامت جسم است. علت حرمت بسیاری از این امور، مضربودن آنها به حال بدن است. یکی از مسلمات فقه، این است که بسیاری از این امور به این دلیل تحریم شده اند که برای جسم انسان ضرر دارند."

از آنجا که انقلاب اسلامی مردم ایران، مبنایی دینی داشت، از ابتدا، گسترش بهداشت در سطح ملی با تصویب قوانین و دستورالعمل های دولتی و همچنین ارائه آموزش های بهداشتی و نهادهای ساز فرهنگ سلامت مورد توجه قرار گرفت.

با آنکه در حال های اخیر نظام سلامت توانسته است با استفاده از راهبرد مراقبت های بهداشتی اولیه به پیشرفت های چشم گیر در سطح کلی سلامت مردم و ارتقاء شاخص های مرتبط به آن نائل شود، اما همچنان یکی از مهم ترین دغدغه های سیاستگذاران، بقری مدالت در سلامت و دسترسی به خدمات با کیفیت و اثربخش سلامت بوده، هست و خواهد بود، چرا که پس از امنیت، دومین نیاز ملت ها سلامت است. به ویژه در جهان معاصر، مدیریت دقیق و مسئولانه تندرستی جامعه، اصل حکمرانی خوب شمرده می شود و از آنجا که سلامت مردم همواره اولویت ملی است، لذا مسئولیت دولت نیز دائمی می باشد.

با این همه، باید ابلاغ سیاست های کلان سلامت از سوی تمام معظّم رهبری و اجرای طرح تحول نظام سلامت توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را نقطه عطفی در تاریخ ارائه خدمات سلامت در ایران دانست. طرحی مغفول مانده که در دوران دولت یازدهم در دستور کار قرار گرفت و با حمایت های مؤثر رییس محترم جمهور و اعضای دولت تدبیر و امید آغاز شد و گسترش یافت؛ چنان که امروز، سلامت به یکی از اولویت های اساسی کشور تبدیل شده است.

دولت یازدهم از آغاز راه، با تشخیص معضلات سلامت در ایران، با هدف اصلاح ساختار سلامت و بهبود وضعیت درمانی و با عنایت به اسناد بالادستی به ویژه سند چشم انداز ۲۰ ساله، سیاست های کلی سلامت ابلاغی مقام معظم رهبری و مواد قانونی مرتبط با سلامت در برنامه پنجم توسعه؛ برنامه طرح تحول نظام سلامت» را از اردیبهشت ۱۳۹۳ تدوین و به مرحله اجرا درآورده است.

در حال حاضر، این طرح که با توجه به رویکرد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می بایست بر مبنای سیاستگذاری بر اساس شواهد تدوین می شود، در هفت بسته حمایتی و یک بسته نظارتی در حال اجرا است و اثرات مثبت فراوانی از خود بجای گذاشته است. هدف از طرح تحول نظام سلامت، حفاظت مالی مردم در برابر هزینه های سلامت با محوریت اقشار آسیب پذیر از طریق سامان دهی خدمات بیمارستانی و کاهش پرداخت سهم بیماران در بیمارستان های ارائه دهنده خدمات بهداشت و درمان و آموزش پزشکی است. در واقع تحول در نظام سلامت با سه رویکرد حفاظت مالی از مردم، ایجاد عدالت در دسترسی به خدمات سلامت و نیز ارتقای کیفیت خدمات، اجرا می شود تا به تدریج با همکاری خدمتگذاران عرصه سلامت، شاهد تحقق سیاست های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری و ارتقای مورد انتظار در نظام سلامت باشیم.

دولت یازدهم از ابتدای تشکیل با مرور تجارب ملی و با اتکا به مطالعات و تجارب بین المللی و با نگاهی جامع و هدفمند، برنامه تحول نظام سلامت را با هدف ارتقاء سطح سلامت و کسب رضایتمندی مردم و با اتخاذ بر کاهش هزینه های سلامت بردوش مردم بنا نهاد و بخشی از بودجه هدفمندی یارانه ها را به بخش سلامت اختصاص داد.

نکته مهم ارزشمند این است که دولت به کلیدی ترین نیاز مردم پاسخ درست داد. کاهش هزینه های مردم در بخش درمان یک اقدام مؤثر و بجا بود که باعث کاهش هزینه های درمانی در سبد خانوار شد.

رویکرد اساسی به بخش سلامت و قرار گرفتن بخش سلامت در رأس سیاست‌های دولت، شرایطی را فراهم می‌کند تا با ترویج گفتمان سلامت در بین مسئولین، نخبگان و عموم مردم، جایگاه محوری حوزه سلامت در سیاست‌های کشور مورد توجه جدی قرار گیرد. نکته مهم‌تر اینکه اکنون کشور ما می‌تواند در ارزیابی‌های جهانی به صورت معنادار همراه با اعتماد به نفس ملی به مثابه الگویی قابل ارائه به سایر کشورها و ملت‌ها معرفی شود و جایگاهی در خور شأن نظام جمهوری اسلامی برای خود باز کند.

آنچه اهمیت‌ی ویژه دارد لبخند رضایتی است که بر چهره مردم ایران نقش بسته و بهترین پاداش برای همه ارائه‌کنندگان خدمات سلامت در اقصی نقاط کشور است. امید آنکه با تداوم حمایت‌ها و ادامه تلاش خستگی‌ناپذیر تیم اجرایی بخش سلامت، شاهد ارتقای بیش از پیش شاخص‌های سلامت باشیم.

کتاب حاضر مجموعه‌ای است از نظرها، دیدگاه‌ها، طرح‌ها، اقدامات و نتایج عملی که دولت تدبیر و امید در زمینه نظام سلامت و جهت همت خود قرار داده و در کلام رئیس محترم جمهور تبلور یافته است. این مجموعه، گذشته از این که فصل مهمی از سیر تاریخ تحولات نظام سلامت را معرفی می‌کند، می‌تواند برای پژوهشگران عرصه سلامت منبعی موثق باشد.

شایان ذکر است در انتهای این اثر، سیاست‌های ملی «سلامت» و خلاصه‌ای از طرح تحول نظام سلامت نیز برای آشنایی بیشتر علاقمندان به صورت ضمیمه آورده شده است.

مرکز پژوهش، مجلس و اسناد